

ΜΙΚΡΟΤΕΡΑ ΦΡΑΓΜΑΤΑ, ΜΕ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ (Ιούλιος 2012)

Συγγραφέας: ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΙΑΛΙΟΣ

Αν όλα πάνε σύμφωνα με το σχέδιο, τον Σεπτέμβριο ακόμα ένα μεγάλο φράγμα της ΔΕΗ πρόκειται να ολοκληρωθεί. Πρόκειται για το φράγμα Ιλαρίωνα στον ποταμό Αλιάκμονα, που θα χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή ενέργειας. Πολύ νοτιότερα, στον Νομό Ηρακλείου, ένα άλλο μεγάλο φράγμα εξακολουθεί να κατασκευάζεται, με πολλά χρόνια καθυστέρηση. Πρόκειται για το φράγμα Αποσελέμη, που προορίζεται να υδροδοτήσει τις πόλεις του Ηρακλείου και του Αγίου Νικολάου και το οποίο έχει βρεθεί στο στόχαστρο επιστημόνων και περιβαλλοντικών οργανώσεων ως παράδειγμα κακού σχεδιασμού, άρα και κατασπατάλησης δημοσίου χρήματος. Οι δύο αυτές περιπτώσεις φέρνουν στην επικαιρότητα το θέμα των φραγμάτων στην Ελλάδα, τουλάχιστον... ως προς τις διαστάσεις τους. Η διεθνής επιστημονική κοινότητα απομακρύνεται πλέον από τη λύση των τεράστιων φραγμάτων και προκρίνει μικρότερες παρεμβάσεις, με πιο ελεγχόμενες επιπτώσεις. «Η χώρα μας έχει την εξής ιδιαιτερότητα: λόγω κλίματος, τα φράγματα παύουν να δέχονται νερό το καλοκαίρι. Επομένως, με δεδομένη την κλιματική αλλαγή και τις επιπτώσεις της στη μείωση των βροχοπτώσεων, μια πρώτη αλλαγή στη διαχείριση των φραγμάτων είναι ότι δεν πρέπει να κλείνουν εντελώς τη ροή των ποταμών, αλλά να αφήνουν τη λεγόμενη «οικολογική παροχή», ώστε να διατηρείται το οικοσύστημα», εξηγεί στην «Κ» ο κ. Γιώργος Στουρνάρας, καθηγητής Υδρογεωλογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και πρόεδρος της Ελληνικής Επιτροπής Υδρογεωλογίας.

«Η ιστορία του Αποσελέμη, ενός τεράστιου φράγματος που δεν σχεδιάστηκε σωστά, μας διδάσκει ότι πρέπει να στραφούμε στην ήπια εκμετάλλευση των υδατικών μας πόρων», εκτιμά ο κ. Γιώργος Τσακίρης, καθηγητής Διαχείρισης Υδατικών Πόρων στο ΕΜΠ και διευθυντής του Κέντρου Εκτίμησης Φυσικών Κινδύνων. «Τα έργα αυτά έγιναν στη βάση μιας παλαιάς νοοτροπίας, σύμφωνα με την οποία κάθε μεγάλο έργο είναι αναπτυξιακό και όποιος αντιδρά είναι οπισθοδρομικός. Δυστυχώς στη χώρα μας υπήρξαν πολλά παραδείγματα άστοχου σχεδιασμού, π.χ. αρκετά από τα φράγματα που κατασκευάστηκαν σε νησιά δεν λειτουργούν καθώς δεν δέχονται τις αναμενόμενες ποσότητες νερού. Χαρακτηριστική περίπτωση το φράγμα στη Λέρο, που χωράει 800.000 κυβ.μ. και σήμερα είναι σχεδόν άδειο, έχει λιγότερο από 10.000 κυβ.μ.

νερού».

Στη χώρα μας έχουν κατασκευαστεί έως σήμερα 164 φράγματα μεσαίου και μεγάλου μεγέθους. Ολοκληρωμένη εικόνα δεν υπάρχει σε έναν φορέα, καθώς άλλα ανήκουν στη ΔΕΗ (υδροηλεκτρικά), άλλα στο υπ. Υποδομών (υδρευτικά και αρδευτικά), άλλα στο υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης (αρδευτικά) και άλλα σε δήμους (υδρευτικά και αρδευτικά). Σύμφωνα με την τελευταία απόπειρα καταγραφής τους (2008, ΤΕΕ Λάρισας, στο πλαίσιο του 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου Μεγάλων Φραγμάτων, από την Ελληνική Επιτροπή Μεγάλων Φραγμάτων), τα περισσότερα μεγάλα φράγματα βρίσκονται στον Νομό Γρεβενών (17), ενώ ακολουθούν οι Νομοί Λάρισας (14), Κοζάνης (10) και Ιωαννίνων (8).

Όσον αφορά τους υδροηλεκτρικούς σταθμούς, η ΔΕΗ έχει δημιουργήσει μια σειρά από φράγματα σε 6 ποταμούς της χώρας: στον Αχελώο (Κρεμαστών, Καστρακίου, Στράτου και Μεσοχώρας), στον Αλιάκμονα (Πολυφύτου, Σφηκιών, Ασωμάτων και Ιλαρίωνα), στον Νέστο (Θησαυρού και Πλατανόβρυσης), στον Αραχθό (Πηγών Αώου, Πουρναρίου 1 και 2), στον Ταυρωπό (Πλαστήρα), στον Λάδωνα. Ακόμα 15 φράγματα σε 14 νομούς λειτουργούν με ευθύνη της ΔΕΗ Ανανεώσιμες.

Η περίπτωση του φράγματος Αποσελέμη, που βρίσκεται σήμερα υπό κατασκευή στον Νομό Ηρακλείου (όπως και τα φράγματα που συνδέονται με την εκτροπή του Αχελώου στη Θεσσαλία) είναι για πολλούς επιστήμονες ένα κλασικό παράδειγμα «παλαιάς νοοτροπίας» στον σχεδιασμό φραγμάτων. Το έργο μελετήθηκε στα τέλη της δεκαετίας του '90 και το 2002 εντάχθηκε για χρηματοδότηση στο Ταμείο Συνοχής, με προϋπολογισμό 114 εκατ. ευρώ. «Η μελέτη του όμως έκανε ένα μεγάλο λάθος: υπολόγισε δύο φορές την ίδια ποσότητα νερού. Πώς γίνεται αυτό; Το νερό για το φράγμα, σύμφωνα με τον σχεδιασμό, θα προέρχεται από τη λεκάνη του Αποσελέμη και το οροπέδιο Λασιθίου. Όμως στο οροπέδιο Λασιθίου τα νερά έμπαιναν σε μια καταβόθρα και... έβγαιναν στη λεκάνη του Αποσελέμη», εξηγεί ο κ. Τσακίρης.

Με άλλα λόγια, η Πολιτεία κατασκευάζει ένα φράγμα χωρητικότητας περίπου 28 εκατ. κυβ. μέτρων νερού, το οποίο όμως τελικά θα συγκεντρώσει έως 11 εκατ. κυβ. μέτρα νερού, από τα οποία απολήψιμα θα μπορούν να είναι περί τα 6-7 εκατ. κυβ.μ. νερού. Επιπλέον, η κατασκευή ενός τόσο μεγάλου φράγματος έχει και μεγάλες περιβαλλοντικές συνέπειες. «Καταργεί, π.χ., τις καταβόθρες, κάτι που θα

έχει ως αποτέλεσμα να στερέψουν οι πηγές και οι γεωτρήσεις γύρω από το όρος Δίκτη», λέει ο κ. Τσακίρης. «Αν υπήρχε ένα διαχειριστικό σχέδιο για τους υδατικούς πόρους όλης της Κρήτης, το έργο αυτό δεν θα είχε κατασκευαστεί ποτέ. Έχει υπερβολικό κόστος με αμφίβολη ωφέλεια και μεγάλες επιπτώσεις, που δεν είναι ακόμα ορατές». Πού βρίσκεται σήμερα η κατασκευή του φράγματος; Σύμφωνα με πληροφορίες που παρείχε στην «Κ» η Διεύθυνση Υδραυλικών Έργων του υπουργείου Υποδομών, έχει κατασκευαστεί το 95% του φράγματος, ενώ υπολείπονται οι τελευταίες εργασίες για τον αγωγό εκτροπής, η ολοκλήρωση του οποίου θα σημάνει την έναρξη πλήρωσης του φράγματος με νερό. Καυστέρηση παρουσιάζουν οι εργασίες για την κατασκευή αγωγών και διυλιστηρίων νερού, με αποτέλεσμα η σχετική εργολαβία να έχει πάρει παράταση έως τις 31 Μαρτίου 2013 για την ολοκλήρωση του κατασκευαστικού έργου και έως τις 31 Μαρτίου 2014 για τη λειτουργία των διυλιστηρίων. Τέλος, σε αρκετά πρώιμο στάδιο βρίσκονται τα έργα ενίσχυσης του ταμιευτήρα του φράγματος από το οροπέδιο Λασιθίου.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», στις 2 Ιουλίου 2012.